

## **Гендерна рівність**

### **«Зарб Адамі проти Мальти» (*Zarb Adami v. Malta*) – [17209/02 \(французькою мовою\)](#) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 20 червня 2006 року [Палата IV]

#### **Стаття 14**

##### **Дискримінація**

Дискримінація щодо чоловіків у зв'язку із включенням до списку присяжних незначної кількості жінок: *порушення*

#### **Стаття 4**

##### **Пункт d частини 3 Статті 4**

##### **Звичайні громадянські обов'язки**

Дискримінація щодо чоловіків у зв'язку із включенням до списку присяжних незначної кількості жінок: *порушення*

*Факти:* Від 1971 року заявник входив до списку присяжних Мальти та залишався в ньому принаймні до 2002 року. У період із 1971 до 1997 рік він виступав як у ролі присяжного, так і в ролі голови колегії присяжних трьох різних складів у кримінальних справах. У 1997 році його знову було запрошено як присяжного, проте він не з'явився, що призвело до накладання штрафу на суму приблизно 240 євро. Через несплату штрафу заявника було викликано до Суду в кримінальних справах. Заявник аргументував свою позицію тим, що накладений на нього штраф був дискримінаційним, оскільки на інших осіб у його становищі не накладали тягаря та обов'язків перебування в складі колегії присяжних, а законодавство та/або національна практика передбачали можливість звільнення від виконання функцій присяжного лише для жінок, проте не для чоловіків. Справу було передано до Першої палати Суду в цивільних справах, де заявник стверджував, що мальтійська система ставила чоловіків у невігідне становище, надаючи натомість жінкам привілеї; упродовж попередніх п'яти років лише 3,05% жінок виступили як присяжні порівняно з 96,95% чоловіків. Окрім того, тягар функцій присяжного розподілявся нерівномірно; у 1997 році в списку присяжних було представлено лише 3,4% виборців. Перша палата Суду в цивільних справах відхилила вимоги заявника. Заявник подав апеляцію, наголошуючи на тому, що здійснення функцій присяжного становить тягар, оскільки присяжні повинні регулярно залишати робоче місце для відвідання судових засідань. До того ж прийняття рішення щодо невинуватості чи вини особи становить моральний тягар. Апеляційну скаргу було відхилено Конституційним Судом. У 2003 та 2004 роках заявник, працюючи викладачем в університеті, подавав клопотання про те, аби його звільнили від виконання обов'язків присяжного, однак два його клопотання було відхилено. Його наступне клопотання у 2005 році прийняли з огляду на повну зайнятість заявника як викладача.

*Правова підстава*- стаття 14 у поєднанні з пунктом d частини 3 статті 4 - примусове здійснення функцій присяжного, що діє на Мальті, є одним зі «звичайних громадянських обов'язків», передбачених у пункті d частини 3 статті 4. Заявник не висловив бажання здійснювати функції присяжного добровільно, і його неявка призвела до накладення штрафу, який міг бути замінений позбавленням волі на певний термін. З огляду на тісний зв'язок з обов'язком здійснення функцій присяжного, обов'язок сплатити штраф також підпадає під дію пункту d частини 3 статті 4. Стаття 14 підлягала відповідному застосуванню.

Мальтійське законодавство у відповідний період часу не передбачало різниці між представниками різних статей, і як чоловіки, так і жінки могли бути обраними на роль присяжних. Дискримінація в цій справі, за словами заявника, проявлялась у поширеній практиці, якій притаманні кілька чинників, зокрема спосіб складання списку присяжних та критерії звільнення від обов'язку здійснення функцій присяжного. Як результат – до списку присяжних залучали лише незначний відсоток жінок. Хоча самої лише статистики недостатньо для відображення практики, яку можна охарактеризувати як дискримінаційну, дискримінація, що потенційно суперечить Конвенції, може не лише бути наслідком законодавчих заходів, а й випливати з *фактичної* ситуації. У 1997 році кількість чоловіків, включених до списку присяжних, утричі перевищувала кількість жінок у тому ж списку. У 1996 році ця різниця була ще більш суттєвою з огляду на залучення до списку присяжних 174 чоловіка та лише 5 жінок. Ці дані свідчать про те, що громадянський обов'язок здійснення функцій присяжного поклали переважно на чоловіків. Відповідно існувала відмінність у ставленні щодо двох груп, які були у схожій ситуації, у контексті обов'язку здійснення функцій присяжного.

У 1997 році було розпочато адміністративні процеси з метою узгодження кількості жінок, включених до списку присяжних, із кількістю чоловіків у тому ж списку. Відтак за даними 2004 року до списку присяжних було включено понад 6 тис. жінок та понад 10 тис. чоловіків. Проте це не змінило висновку Суду, що у відповідний період лише незначний відсоток жінок було внесено до списку присяжних і власне залучено до здійснення функцій присяжного.

Якщо політика або загальний захід мають непропорційно негативні наслідки для певної групи, не можна виключати можливість вважати їх дискримінаційними, навіть якщо вони не були спеціально спрямовані на цю групу. Крім того, Суду потрібно надати дуже вагомі причини, щоб різницю у ставленні, засновану виключно на ознаці статі, можна було розглядати як таку, що відповідає Конвенції. Уряд стверджував, що різниця у ставленні залежала від кількох чинників. Присяжних обирали з економічної активної та зайнятої частини населення. Крім того, осіб, які піклуються про родину, можуть звільнити від здійснення функцій присяжного, отож відповідно на таке положення покликалися більше жінок, ніж чоловіків. Зрештою, «з огляду на культурно зорієнтовані міркування», із боку адвокатів захисту ймовірно прискіпливе ставлення до жінок-присяжних.

Суд піддав сумніву достатність чинників, вказаних Урядом, для пояснення суттєвої різниці в розподілі виконання функцій присяжних. Другий та третій чинники стосуються лише тих жінок, які здійснювали функції присяжних, і не пояснює занадто малу кількість жінок, яких включили до списку присяжних. У кожному разі чинники, зазначені Урядом, становлять лише пояснення механізмів, що призвели до різниці у ставленні, на якій заснована скарга. Суду не було надано вагомих аргументів щодо її відповідного обґрунтування. Зокрема не було продемонстровано, що різниця у ставленні мала законну

мету, а між ужитими засобами і визначеною метою не було розумного співвідношення пропорційності.

*Висновок:* наявне порушення (шість голосів до одного).

**«Карлгайнц Шмідт проти Німеччини» (Karlheinz Schmidt v. Germany) – [13580/88](#) (французькою мовою) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 18 липня 1994 року

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Покладення обов'язку проходження служби в пожежній частині чи сплати натомість фінансового внеску виключно на чоловіків: *порушення*

[Витяг сформовано за даними Офіційного вісника Суду (Серія А чи Збірник рішень і постанов). З огляду на це, формат та структура можуть відрізнятися від короткого викладу справ в Інформаційному віснику практики суду].

### **I. СТАТТЯ 14 КОНВЕНЦІЇ У ПОЄДНАННІ З ПУНКТОМ (D) ЧАСТИНИ 3 СТАТТІ 4**

#### **A. Застосовність**

Обов'язкова участь у роботі пожежної частини є одним зі «звичайних громадянських обов'язків» у розумінні пункту (d) частини 3 статті 4 – обов'язок сплати внеску також підпадає під дію цієї статті з огляду на його тісний зв'язок із обов'язком проходження служби.

*Висновок:* застосовується (одноголосно).

#### **B. Дотримання вимог Конвенції**

З огляду на постійну наявність достатньої кількості волонтерів, обов'язок проходження служби є виключно питанням права та теорії, і ніхто з чоловіків на практиці не змушений проходити службу в пожежній частині.

Відтак у силі залишився лише обов'язок сплати фінансового внеску – різниця у ставленні на основі статі навряд чи може бути обґрунтована у контексті необхідності сплати такого внеску.

*Висновок:* наявне порушення (шість голосів до трьох).

### **II. СТАТТЯ 14 КОНВЕНЦІЇ У ПОЄДНАННІ ЗІ СТАТТЕЮ 1 ПРОТОКОЛУ №1**

Відсутність необхідності розгляду скарги (одноголосно).

### **III. СТАТТЯ 50 КОНВЕНЦІЇ**

Обов'язок брати участь у роботі пожежної частини та відшкодування судових витрат у національних судах.

*Висновок:* держава-відповідач повинна виплатити заявникові визначену суму (вісім голосів до одного).

**«Хамтоху та Аксенчик проти Росії» (Khamtokhu and Aksenchik v. Russia ) [ВП] – [60367/08](#) та [961/11](#) (французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 24 січня 2017 року [ВП]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Стверджувана дискримінація у зв'язку з положеннями, що регулюють відповідальність у вигляді довічного ув'язнення: *порушення відсутні*

- *Факти* – стаття 57 Кримінального кодексу Російської Федерації передбачає можливість довічного ув'язнення за вчинення особливо тяжких злочинів. Це покарання, проте, не може бути застосоване щодо жінок чи осіб, які на момент вчинення злочину мали менше ніж 18 років або на момент ухвалення вироку мали більше ніж 65 років. Конституційний Суд РФ неодноразово приймав рішення про неприйнятність скарг про можливу несумісність цього положення з конституційним захистом від дискримінації, зокрема, на тій підставі, що відмінності у поводженні засновані на принципах справедливості та гуманності міркувань і дозволяють під час ухвалення вироку брати до уваги вікові, соціальні та фізіологічні ознаки.

- У скаргах до Європейського суду заявники, обидва – повнолітні чоловіки, що відбувають покарання у вигляді довічного ув'язнення за кримінальні правопорушення, стверджували про порушення статті 14 Конвенції у поєднанні з дискримінаційним поводженням за статтею 5 щодо інших категорій засуджених, які не підлягають застосуванню покарання у вигляді ув'язнення в силу закону.

- 1 грудня 2015 року Палата Суду прийняла рішення про відмову від юрисдикції на користь Великої палати.

- *Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 5

- (а) *Застосовність* – Хоча стаття 5 Конвенції не виключає можливості довічного ув'язнення в разі передбачення такого покарання в національному праві, заборона дискримінації, закріплена у статті 14, розповсюджується на більш широке коло прав та свобод, які кожна держава повинна гарантувати відповідно до вимог Конвенції та Протоколів, і застосовується і до додаткових прав, що підпадають під загальну дію будь-якої статті Конвенції, які держава вирішила забезпечувати. Відповідно вилучення в національному законодавстві деяких категорій засуджених із кола осіб, до яких можна застосовувати довічне ув'язнення, підпадає під дію частини 1 статті 5 у контексті прийнятності статті 14 у поєднанні з цим положенням.

- Стаття 57 Кримінального кодексу РФ передбачає таку політику застосування покарань, яка в разі довічного ув'язнення різниться залежно від статі та віку, хоча обидві ці підстави є забороненими дискримінаційними підставами для цілей статті 14 Конвенції.

- Таким чином, стаття 14 підлягає застосуванню у поєднанні зі статтею 5.

- (b) *Дотримання вимог Конвенції* – така політика застосування покарань, що виключає жінок, які вчинили злочин, неповнолітніх злочинців та злочинців старше за 65 років, із кола осіб, до яких можна застосовувати

довічне ув'язнення, становить різницю у поводженні на підставі статі та віку. Стверджувану урядом мету сприяти принципам правосуддя та гуманності шляхом врахування віку й «фізіологічних ознак» різних категорій злочинців можна вважати виправданою в контексті політики застосування покарань та в цілях застосування статті 14 у поєднанні із частиною 1 статті 5.

- Що стосується пропорційності, то Кримінальний кодекс РФ передбачає застосування довічного ув'язнення до небагатьох особливо тяжких злочинів, щодо яких суд першої інстанції, врахувавши всі обставини, що обтяжують та пом'якшують відповідальність, переконався, що довічне ув'язнення є єдиним покаранням, яке може бути застосоване до цього злочину. Це покарання не застосовують обов'язково чи автоматично до будь-якого злочину, незалежно від його тяжкості. Рішення щодо справ заявників було ухвалено на підставі конкретних фактів, які стосувалися їхніх справ, а вироки щодо заявників є результатом індивідуалізованого застосування кримінального права судом першої інстанції, розсуд якого у виборі належного покарання не був обмежений. За таких обставин та з огляду на пенологічні міркування захисту суспільства і загального та індивідуального попередження, довічне ув'язнення, застосоване до заявників, не виглядає довільним чи необґрунтованим. Крім того, за умови дотримання правил тюремного режиму заявники мають право на дострокове звільнення після відбуття перших двадцяти п'яти років, тому питань, схожих до тих, які поставали у справах «Вінтер та інші проти Сполученого Королівства» (*Vinter and Others v. the United Kingdom*, [ВП], 66069/09 та ін., 9.07.2013), [інформаційна довідка № 165](#); та «Мюррей проти Нідерландів» (*Murray v. the Netherlands*, ([ВП], 10511/10, 26.04.2016), [інформаційна довідка № 195](#)), не виникає.

- (i) *Відмінності у поводженні на підставі віку* – Підстав ставити під сумнів різницю в поводженні до заявників та неповнолітніх злочинців немає. Вилучення категорії неповнолітніх злочинців із кола осіб, до яких застосовують довічне ув'язнення, відповідає загальному підходу правових систем держав-учасниць. Окрім того, така практика відповідає міжнародним стандартам\*, а очевидна мета цього вилучення полягає в сприянні реабілітації неповнолітніх злочинців. Суд вирішив, що в разі притягнення молодих злочинців до відповідальності незалежно від тяжкості злочину необхідно враховувати їхню можливу незрілість, як розумову так й емоційну, а також вищий ступінь гнучкості особистості та здатність до реабілітації і виправлення.

- Щодо різниці в поводженні в тих випадках, коли йдеться про злочинців старше за 65 років, Суд не виявив об'єктивних та розумних підстав, які б обґрунтовували відповідне положення національного законодавства, що виключає злочинців, віком понад 65 років, із категорії осіб, до яких можна застосовувати довічне ув'язнення. Мета цього положення в принципі спрямована на захист тих самих інтересів, що лежать в основі права на дострокове звільненні після відбуття перших двадцяти п'яти років для категорії повнолітніх злочинців чоловічої статі, віком молодше за 65 років, у тому числі заявників, яких, як було зазначено у справі *Вінтер*, стосується спільний підхід у національних юрисдикціях, що дозволяють застосування довічного ув'язнення. Коли йдеться про злочинців похилого віку, то можливість скорочення терміну ув'язнення має ще більшу вагу з огляду на уникнення її перетворення на суто ілюзорну.

- (ii) *Відмінності у поводженні за ознакою статі* – Суд взяв до уваги різні європейські та міжнародні документи, що стосуються прав жінок на захист від гендерного насильства, протиправного поводження та сексуального домагання в тюремному середовищі, а також потреби захисту вагітності й

материнства. Уряд надав статистичні дані, які демонструють значну різницю між загальною кількістю тюремних ув'язнених чоловічої та жіночої статі, а також вказав на досить низьку кількість осіб, засуджених до довічного ув'язнення. До компетенції Суду не входить перевірка аналізу даних у розпорядженні національних органів чи пенологічних міркувань, на підтвердження яких спрямовані такі дані. За конкретних обставин цієї справи Суд мав достатньо підстав, щоб зробити висновок про наявність публічного інтересу, на якому ґрунтується виключення категорії жінок-злочинців із переліку осіб, до яких можна застосувати довічне ув'язнення, за загальним правилом.

■ \*\*\*

■ Для національних органів влади цілком природно з огляду на їхній обов'язок, зокрема, у межах їхньої юрисдикції, брати до уваги інтереси суспільства в цілому, мати широкі дискреційні повноваження в питанні прийняття рішень щодо таких чутливих питань як політика застосування покарань. Оскільки делікатні питання, порушені в цій справі, належать до сфер, у яких державам-членам бракує єдиної позиції (за винятком виключення категорії неповнолітніх злочинців із кола осіб, до яких можна застосовувати довічне ув'язнення), і правове регулювання загалом перебуває в перехідному становищі, органам влади кожної держави залишається широка сфера розсуду.

■ Це ускладнило критику російської законодавчої влади за запровадження, що відтак відображає розвиток суспільства у відповідній сфері, виключення деяких категорій злочинців із кола осіб, до яких можна застосовувати довічне ув'язнення. З урахуванням усіх обставин таке виключення відображає соціальний прогрес у пенологічних питаннях. За відсутності єдиної позиції щодо застосування довічного ув'язнення російські органи влади не вийшли за межі сфери розсуду.

■ Загалом у той час як держава-відповідач могла б, з огляду на накреслену мету сприяння принципам правосуддя та гуманності, розширити коло злочинців, до яких не застосовують довічного ув'язнення, Конвенція в її поточному тлумаченні Судом не вимагає цього від держави. Крім того, з огляду на практичне застосування покарання у вигляді довічного ув'язнення у Російській Федерації, як у контексті способу його накладення, так і у зв'язку з можливістю подальшого перегляду, а також з огляду на інтереси суспільства в цілому в сумісній із Конвенцією площині та через широку сферу розсуду, яким користується уряд-відповідач, Суд переконався у наявності розумного пропорційного співвідношення між вжитими заходами та переслідуваною законною метою. Оспорювані виключення на становлять забороненої відмінності в поводженні. Суд дійшов до цього висновку, повністю врахувавши необхідність гармонійного тлумачення Конвенції відповідно до її загального духу.

■ *Висновок:* відсутні порушення за ознакою віку (шістнадцять голосів до одного); відсутні порушення за ознакою статі (десять голосів до семи).

■ \* Рекомендація Комітету з прав дитини ([Загальний коментар № 10\(2007\)](#)) про скасування усіх форм ув'язнення за злочини, які вчинили особи молодше за 18 років, та відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН [Resolution A/RES/67/166](#) від 20 грудня 2012 року «Права людини при здійсненні правосуддя», яка закликає держави скасувати будь-які форми довічного ув'язнення для таких осіб.

**«Гарсія Матеос проти Іспанії» (García Mateos v. Spain) –**  
**[38285/09](#) (французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 19 лютого 2013 року [Палата III]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Невиконання рішення суду, у якому визнано гендерну дискримінацію щодо матері, яка працює: *порушення*

*Факти:* У лютому 2003 року заявниця звернулася на підставі положень трудового законодавства до свого роботодавця з клопотанням про скорочення кількості годин роботи з огляду на перебування на її утриманні сина, якому ще не виповнилося шести років. Після відмови роботодавця заявниця звернулася до Суду з трудових спорів, проте її скаргу було відхилено. У своєму рішенні 2007 року Конституційний Суд задовольнив скаргу заявниці категорії «ампаро». Суд встановив, що принцип заборони дискримінації за ознакою статі було порушено щодо заявниці, оскільки її роботодавець перешкодив поєднанню її професійного та сімейного життя. Справу було перескеровано в Суд із трудових спорів для ухвалення нового рішення. У 2007 році Суд відхилив скаргу заявниці, і вона подала нову апеляцію «ампаро». У 2009 році Конституційний Суд встановив, що рішення 2007 року не було виконано, і оголосив рішення Суду з трудових спорів таким, що не має законної сили. Водночас Суд вирішив, що перескеровувати справу в Суд із трудових спорів для ухвалення подальшого рішення недоцільно, оскільки синові заявниці тим часом виповнилось шість років. Суд також постановив, що не може визначити натомість компенсації, оскільки це не передбачено Інституційним законом про Конституційний Суд.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні з частиною 1 статті 6: Держава повинна забезпечувати для заявників виконання рішень національних судів. У своєму рішенні 2009 року Конституційний Суд встановив порушення права заявниці на виконання першого рішення, визнаючи порушення принципу заборони дискримінації. Рішення або захід на користь заявника не позбавляють такої особи статусу «жертви», якщо органи влади, відкрито чи по суті, не визнали порушення Конвенції та не усунули його. Порушення, встановлене Конституційним Судом, досі не усунули, незважаючи на два рішення щодо такого порушення.

Первинний намір заявниці полягав не в отриманні компенсації, а у визнанні свого права на скорочений робочий день, що дозволило б їй доглядати за сином до того часу, поки йому не виповниться шість років. У подальшому вона заявила про вимогу виплатити компенсацію лише тому, що вже не могла претендувати на скорочений робочий час, оскільки її дитина переросла вікове обмеження. Конституційний Суд, відмовивши заявниці в компенсації у своєму рішенні 2009 року, жодним чином не вказав на можливості звернутися з вимогою до іншого адміністративного чи судового органу. Дійсно, з огляду на досягнення дитиною встановленого віку наприкінці провадження, альтернативні засоби захисту від визнаного порушення права заявниці не були доступні. Так само Суд не міг вказати державі-відповідачу на можливі способи надання засобів захисту від порушення в контексті «ампаро». Суд лише зазначив, що захист, наданий Конституційним Судом, був неефективним. Окрім того, скаргу заявниці в Суді з трудових спорів щодо відмови в наданні їй можливості скороченого робочого дня не було



задоволено по суті, навіть незважаючи на те, що два несприятливих рішення Суду з трудових спорів було визнано такими, що не мають законної сили. Навіть більше – апеляція заявниці в порядку «ампаро» виявилась безрезультатною, оскільки Конституційний Суд постановив відсутність передбачення в законі можливості компенсації як засобу захисту порушеного основоположного права. Відповідно ненадання заявниці можливості повноцінно відновити свої права з огляду на незадоволення Конституційним Судом скарги «ампаро» перетворило наданий захист на ілюзорний.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 41: 16 000 євро як відшкодування моральної шкоди.

**«Міцці проти Мальти» (Mizzi v. Malta) – [26111/02](#)  
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**  
Рішення від 12 січня 2006 року [Палата I]

**Стаття 8**

**Стаття 8-1**

**Право на повагу до приватного життя**

Неможливість оспорування правової презумпції батьківства в суді: *порушення*

**Стаття 6**

**Цивільне провадження**

**Стаття 6-1**

**Доступ до суду**

Неможливість подання позову про спростування батьківства: *порушення*

*Факти:* У 1966 році дружина заявника Х завагітніла. Наступного року заявник та Х розлучилися й перестали жити разом, і Х народила доньку Y. Відповідно до мальтійського законодавства заявника автоматично вважають батьком Y, і він був зареєстрований як її біологічний батько. Після проведення аналізу ДНК, за результатами якого, як це стверджує заявник, було виявлено, що він не був батьком Y, заявник спробував розпочати цивільне провадження про спростування батьківства Y, проте безуспішно. Відповідно до Цивільного кодексу Мальти, чоловік може оспорювати батьківство дитини, яку було зачато в шлюбі, лише тоді, коли він довів як подружню зраду своєї дружини, так і приховання факту народження від нього. Під час внесення змін до закону в 1993 році було скасовано останню умову та встановлено шестимісячний термін із дати народження дитини для відкриття відповідного провадження. Суд із цивільних справ прийняв у 1997 році позов заявника про визнання його права на подання позову про оспорування батьківства, незважаючи на положення Цивільного кодексу, і виявив порушення статті 8 Європейської конвенції з прав людини. Рішення було згодом скасовано Конституційним Судом.

*Правова підстава:* Стаття 6 (право на звернення до суду) – Твердження заявника про те, що він не є біологічним батьком Y, не були явно позбавлені змісту. Таким чином, можна стверджувати, що право на спростування батьківства, про яке заявляв заявник, є спірним, а спір, який він прагнув розпочати, був дійсним та серйозним. Отже, у цій справі підлягає застосуванню стаття 6. На момент народження Y будь-які дії, які заявник міг би вжити з метою спростування батьківства, мали б дуже незначні шанси на успіх, оскільки він би не зміг довести будь-який з елементів, що їх вимагав Цивільний кодекс, який був в силі на той час. Після внесення у 1993 році поправок подання із боку заявника позову до суду було неможливим на підставі вичерпання встановленого терміну. Хоча заявник міг усе ж подати позов до Суду з цивільних справ, рівень доступу до суду, обмежений правом поставити попереднє запитання, не можна вважати достатнім для забезпечення права заявника «на звернення до суду». Крім того, рішення

Суду з цивільних справ на користь заявника було скасовано Конституційним Судом. У поєднанні з формулюванням відповідних положень національного законодавства це позбавило заявника можливості судового розгляду його скарги. Суд визнав, що запровадження часових обмежень для подання позовів про оспорування батьківства може за певних обставин слугувати інтересам правової визначеності та інтересам дитини. Проте застосування відповідних норм не повинно перешкоджати сторонам спору звертатися до наявних способів захисту прав. Практична неможливість для заявника спростувати своє батьківство з дати народження Y до сьогоднішнього дня по суті заважає реалізації його права на звернення до суду. Національним судам не вдалося знайти справедливого балансу між законним інтересом заявника в одержанні судового рішення щодо його презюмованого батьківства та захистом правової визначеності й інтересів інших осіб-учасників справи. Таким чином, втручання становить надмірний тягар для заявника.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 8 – У цій справі заявник прагнув шляхом використання судового розгляду оспорити правову презумпцію свого батьківства на підставі біологічних доказів. Завдання Суду полягало у визначенні дотримання державою-відповідачем позитивних зобов'язань за статтею під час розгляду позову про оспорування батьківства. Заявник не мав можливості на розгляд результатів аналізу крові його доньки судом. Лише із внесенням поправок у 1993 році заявник міг би одержати право на оспорування батьківства на підставі наукових доказів та доказів подружньої зради, якби він міг подати позов упродовж шести місяців із дати народження Y. Проте єдиним засобом захисту, доступним заявникові для повторного початку відліку встановленого терміну, було звернення до Цивільного суду. Якби Цивільний суд та Конституційний Суд прийняли його запит, вони б належним чином забезпечили його інтереси як заявника, який має законні підстави вважати, що Y може бути не його дочкою, і бажає в судовому порядку оспорити презумпцію свого батьківства. Суд не переконався в тому, що таке радикальне обмеження права заявника на звернення до суду було «необхідним у демократичному суспільстві». Суд встановив, що потенційний інтерес Y користуватися перевагами «соціальної реальності» через те, що вона донька заявника, не можуть превалювати над його законним правом на щонайменшу одну нагоду оскаржити своє батьківство дитини, яка, відповідно до наукових доказів, що були отримані за ствердженням заявника, насправді не була його. Відсутність у заявника можливості оскаржити батьківство не є пропорційною переслідуваній законній меті. Відтак не було досягнуто справедливого балансу між загальними інтересами захисту правової визначеності сімейних правовідносин та правом заявника на перегляд правової презумпції його батьківства у світлі біологічних доказів. Тому національні органи влади, незважаючи на наданий їм ступінь розсуду, не забезпечили права заявника на повагу до його приватного життя, на яке його уповноважує стаття 8.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 14 у поєднанні зі статтями 6 та 8 – під час подання позову з оспорування батьківства до заявника застосовували обмеження в часі, які не застосовували до інших «зацікавлених сторін». Суд встановив, що суворе застосування часового обмеження, а також відмова Конституційного Суду надати виняток позбавили заявника можливості здійснити свої права, гарантовані статтями 6 та 8, якими натомість користувалися та досі користуються інші зацікавлені сторони.

*Висновок: існування порушення (одногосно).*

---

**«Карвальо Пінто Десуза Мораес проти Потругалії»**  
**(*Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal*) – [17484/15](#)**  
**([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**  
Рішення від 25 липня 2017 року [Палата IV]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Скорочення суми відшкодування шкоди за ознакою статі та віку заявника:  
*порушення*

*Факти* – Заявниця, у якої було діагностовано гінекологічне захворювання, подала цивільний позов проти лікарні щодо лікарської недбалості, яка призвела до операції. Адміністративний суд прийняв рішення на її користь та призначив компенсацію. Вищий адміністративний суд в апеляції підтримав рішення у першій інстанції, проте зменшив суму відшкодування.

У провадженні за Конвенцією заявниця скаржилась на рішення Вищого адміністративного суду в її справі з огляду на дискримінацію щодо неї за ознакою статі та віку. Зокрема вона наводила підстави, використані судом для зменшення суми відшкодування, а також покликала на факт нехтування важливості її статевого життя для неї як для жінки.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8: Прогрес у питаннях гендерної рівності був однією з головних цілей держав-членів Ради Європи, і для оцінки різниці в поведженні як такої, яка буде сумісною із Конвенцією, потрібні дуже вагомі причини. Зокрема покликання на традиції, загальні припущення чи панівне соціальне ставлення в тій чи іншій країні є недостатніми підставами для виправдання різниці в поведженні за ознакою статі. Стереотипне ставлення до певної групи в суспільстві є проблематичним з огляду на неможливість індивідуальної оцінки спроможностей та потреб членів цієї групи.

Вищий адміністративний суд підтримав висновок суду першої інстанції, проте визначив, що фізичний та психічний стан заявниці було погіршено операцією, а не виключно пошкодженням, заваним у ході хірургічного втручання. Суд спирався на той факт, що заявниці «на момент проведення операції вже було п'ятдесят років і в неї було двоє дітей, тобто вона досягла віку, коли статеve життя вже не відіграє такої важливої ролі, як у молоді роки, адже його вагомість зменшується з часом», а також той факт, що «вона, скоріше за все, мала наглядати лише за своїм чоловіком» з огляду на вік її дітей.

У цій справі питання полягало не стільки в міркуваннях віку чи статі, скільки в припущенні, що статеve життя для п'ятдесятирічної жінки та матері двох дітей не таке важливе, як для особи молодшого віку. Це припущення відбиває традиційне бачення жіночого статевого життя як такого, що переважно пов'язане з народженням дітей, відтак це бачення не бере до уваги значення статевого життя для фізичного та психологічного аспектів самореалізації жінок як особистостей. Воно не лише має оцінювальний характер, а й не враховує інших вимірів статевого життя жінки в конкретній справі заявниці. Іншими словами, Вищий адміністративний суд зробив загальне припущення, не намагаючись перевірити його застосовність у конкретній справі.

Формулювання, до яких вдався Вищий адміністративний суд, не можна вважати просто невдалими. Видається, що вік та стать заявника стали

вирішальними чинниками остаточного рішення, що таким чином демонструє відмінності у поводженні за цими ознаками.

Суд відзначив різницю між підходом до справи заявника та підходом Верховного суду в його рішеннях 2008 та 2014 рр. у двох справах, у яких двоє чоловіків 55 та 59 років відповідно скаржилися на лікарську недбалість. У цих рішеннях Верховний суд постановив, що неспроможність чоловіків мати нормальні статеві стосунки вплинула на їхню самооцінку та спричинила «величезне потрясіння» й «сильне психічне потрясіння». Оцінюючи суму компенсації, Суд взяв до уваги той факт, що чоловіки не могли мати статевих стосунків, та зважили на той вплив, який це мало на них, незалежно від їхнього віку, наявності дітей чи інших чинників.

*Висновок:* наявне порушення (п'ять голосів до трьох).

Стаття 41: 3 250 євро як відшкодування моральної шкоди.

---

**«Лосонці Розе та Розе проти Швейцарії» (Losonci Rose and Rose v. Switzerland) – [664/06](#) (французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 9 листопада 2010 року [Палата I]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Дискримінація на підставі вибору прізвища подружжям із різним громадянством: *порушення*

*Факти* – Закон, що врегульовує питання прізвища у Швейцарії, заснований на принципі єдиного прізвища подружніх пар, до того ж автоматично таким прізвищем стає прізвище чоловіка, якщо пара не зробила спільну заяву про вибір прізвища дружини. Одружені іноземці можуть подати клопотання про врегулювання питання щодо свого прізвища відповідно до свого національного законодавства.

Заявниками є громадянин Угорщини та його дружина, громадянка Швейцарії. Вони попередили відділ реєстрації народження, смерті та шлюбу перед укладенням шлюбу про намір зберегти власні прізвища, а не змінити прізвище одного з них на подвійне. Після відмови органів влади у задоволенні клопотання вони вирішили, що для того, аби мати змогу укласти шлюб, вони візьмуть прізвище дружини. Після укладення шлюбу перший заявник подав запит, відповідно до свого національного законодавства, про заміну свого подвійного прізвища, яке він тимчасово обрав, на його власне прізвище в реєстрі, без зміни прізвища дружини. Федеральний суд відхилив запит, постановивши, що попереднє рішення першого заявника взяти прізвище дружини означало, що його бажання врегулювати питання, пов'язані з прізвищем, відповідно до угорського законодавства, було недійсним. Як стверджував заявник, така ситуація не виникла, коли б їхні статі поміняли місцями, оскільки прізвище чоловіка автоматично стає прізвищем подружжя і дружина могла б обрати регулювання питань, пов'язаних із прізвищем, відповідно до свого національного законодавства.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8: У той час, коли чоловік є швейцарцем, а жінка – громадянкою іншої країни, жінка може вибрати регулювання питань, пов'язаних із прізвищем, відповідно до її національного законодавства, такий вибір неможливий у разі одруження жінки-громадянки Швейцарії з іноземним громадянином, якщо пара вирішує залишити прізвище дружини, як це зробив заявник. Тому їх можна вважати жертвами різниці у поводженні щодо осіб у схожих ситуаціях. Згідно з твердженням національних органів влади, відповідне втручання мало законну мету, яка полягала в потребі відобразити єдність сім'ї шляхом обрання єдиного прізвища. Проте що стосується заходів, які можна було б вжити в цій сфері, то лише вагомі підстави можуть виправдати різницю в поводженні за ознакою статі. Держави-члени Ради Європи приходять до консенсусу у своїх міркуваннях щодо рівності між подружжям у питаннях вибору прізвища, а ООН спрямувала зусилля на визнання права кожного з подружжя залишати своє власне прізвище чи мати однакове право з іншим із подружжя на вибір нового прізвища. Проте перший заявник не міг залишити власного прізвища після укладення шлюбу, хоча мав би таку змогу за умови, коли кожне з подружжя мало би іншу статю. Окрім того, не можна стверджувати, що перший заявник не зазнав серйозних втрат, адже ім'я особи, як головний засіб особистої

ідентифікації в суспільстві, є одним із ключових аспектів, які належить брати до уваги в контексті поваги до приватного та сімейного життя. Відтак обґрунтування, запропоновані урядом, не здаються розумними, а різниця в поводженні є дискримінаційною. Звідси випливає, що норми, чинні в державі, яка є відповідачем, створюють підґрунтя для дискримінації між подружжям із різним громадянством залежно від того, чоловік чи жінка є громадянином цієї держави.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 41: 10 000 євро спільно для двох заявників на відшкодування моральної шкоди.

---



**«Юнал Текелі проти Туреччини» (*Ünal Tekeli v. Turkey*) –  
[29865/96](#) (французькою мовою) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 16 листопада 2004 року [Палата IV]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Відсутність можливості для одруженої жінки використовувати лише своє дівоче прізвище в офіційних документах: *порушення*

*Факти:* Після одруження заявниця відповідно до Цивільного кодексу взяла прізвище свого чоловіка. На момент укладення шлюбу вона працювала адвокатом-стажером. З огляду на те, що в її професійних колах її знали під її дівочим прізвищем, вона вирішила поставити його перед своїм прізвищем за законом. Проте в офіційних документах вона не могла використовувати обидва прізвища. Заявниця подала клопотання про те, аби їй надали дозвіл на використання лише свого дівочого прізвища, Юнал. Клопотання заявниці було відхилено на тій підставі, що національне законодавство передбачало обов'язок для одруженої жінки носити прізвище чоловіка протягом часу її подружнього життя. Тоді було внесено зміни до Цивільного кодексу, які надавали заміжній жінці право зберігати своє дівоче прізвище перед прізвищем, узятим під час одруження (право, підтверджене нещодавно введеним у дію Цивільним кодексом 2001 року). Проте заявниця захотіла залишити дівоче прізвище як подружнє. Вона вважала, що стосовно неї наявна дискримінація, оскільки одружені чоловіки могли зберігати власне прізвище.

*Правова підстава:* (а) *Попередні заперечення:* Уряд заявив, що обов'язок змінити прізвище не вплинув на професійне життя заявниці, оскільки вона використовувала лише дівоче прізвище виключно під час своєї практики. Суд відзначив, що прізвище також відіграє роль у приватному та сімейному житті особи. Відмова надати дозвіл заявниці на використання свого дівочого прізвища, під яким, як вона стверджувала, жінка відома у приватних колах, а також у її культурній та політичній діяльності, могла суттєво вплинути на її діяльність поза професією. Тому заявниця є «жертвою» в розумінні статті 8. Хоча, як це було зазначено урядом, оскаржуване становище бере початок у національному законодавстві, клопотання заявниці не було безрезультатним, оскільки суди могли застосувати безпосередньо Конвенцію чи принцип заборони дискримінації, закріплений у Конституції Туреччини.

(б) *Стаття 14 у поєднанні зі статтею 8:* Спірна ситуація стосується різниці в поводженні за ознакою статі. Як стверджує уряд, він переслідував законну мету, яка полягала в необхідності спільного прізвища для подружжя – воно було відбите у прізвищі чоловіка – і таким чином, охороні громадського порядку. Конвенція вимагає однакового застосування будь-яких заходів, розроблених із метою відображення єдності сім'ї, до чоловіків та жінок, за винятком, коли наведено вагомі підстави, які вимагають інакшого. Тексти, схвалені державами-членами Ради Європи, а також у міжнародній площині, підтримують викорінення будь-якої дискримінації за ознакою статі під час вибору прізвища. Крім того, між договірними державами-членами Ради Європи виник консенсус щодо вибору прізвища подружжя на рівних підставах. Туреччина була єдиною країною, у якій закон визначав прізвище чоловіка як прізвище майбутнього подружжя. Проте на той час Туреччина не позиціонувала себе як держава, що не підтримує загальної тенденції щодо

рівної позиції чоловіка та жінки у сім'ї. Перед внесенням недавніх змін у законодавство, зокрема у 2001 році, відбиття єдності сім'ї через обрання прізвища чоловіка відповідало традиційному розумінню сім'ї. Нещодавні зміни до Цивільного кодексу були спрямовані на те, аби надати жінці однакового становища зі своїм чоловіком у представництві пари. Проте положення щодо прізвища після укладення шлюбу змінено не було. Вважається, що традиційне відображення єдності сім'ї через обрання прізвища чоловіка пов'язано з основною роллю чоловіка та другорядною роллю жінки у сім'ї, яке це було передбачено до прийняття нового Цивільного кодексу у 2001 році. На сьогоднішній день сприяння рівності статей у державах-членах Ради Європи, у тому числі в Туреччині, зокрема важливість принципу заборони дискримінації, не дозволяє державам нав'язувати цю традицію заміжнім жінкам.

Відповідно до практики договірних держав та застосовних у Європі систем, збереження та посилення єдності сім'ї цілком можливе і тоді, коли подружжя не обирає спільного прізвища. У даній справі Уряд не продемонстрував, що недостатнє відбиття єдності сім'ї за рахунок єдиного прізвища може створювати конкретні чи суттєві труднощі для одружених партнерів та/або третіх сторін. За таких обставин Суд постановив, що обов'язок для заміжньої жінки, в ім'я єдності сім'ї, носити прізвище чоловіка – навіть якщо вона могла поставити своє дівоче прізвище перед ним – не має об'єктивного і розумного виправдання. Перехід від означеної вище традиційної системи до інших систем, які дозволяють одруженим партнерам зберігати власні прізвища чи вільно обирати спільне прізвище, матиме значний вплив на ведення реєстрацій народження, шлюбу та смерті. Проте від суспільства розумно очікувати прийняття певних незручностей задля надання окремим особам можливості жити з гідністю, носити те ім'я, яке вони обирають. Отож, мета відбиття єдності сім'ї не може слугувати виправданням різниці у поведженні за ознакою статі.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 41 – Суд постановив, що Туреччина повинна належним чином запровадити заходи, які вона вважає необхідними для виконання своїх зобов'язань відповідно до цього рішення на забезпечення права кожній особі, яка перебуває у шлюбі, у тому числі заявниці, зберігати власне прізвище чи мати однакові права у виборі спільного прізвища подружжя.

Заявниці було присуджено компенсацію судових витрат на суму, яку вона вказала.

---

**Кузан і Фаццо проти Італії (Cusan and Fazzo v. Italy) – 77/07 (французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 7 січня 2014 року [Палата II]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Відсутність у подружжя можливості дати своїй дитині, народженій у шлюбі, прізвище дружини: *порушення*

## **Стаття 46**

### **Стаття 46-2**

### **Виконання рішення**

#### **Заходи загального характеру**

Держава-відповідач повинна внести зміни до національного законодавства та/або практики для гарантування можливості надати дитині, народженій у шлюбі, прізвище матері

*Факти* – Заявники є подружжям. У 1999 року народилась їхня перша дитина. Їхній запит на реєстрацію дитини в книзі реєстрації актів народження, шлюбу та смерті під прізвищем матері було відхилено, і дитину було зареєстровано за прізвищем батька. У 2012 році префект Мілана дозволив батькам додати прізвище матері до імені дитини.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8: Відповідно до національного законодавства, «дитина, народжена в шлюбі» в момент народження одержує прізвище батька. Національне законодавство не допускало винятків з цього правила. Звичайно, президентський указ передбачав можливість зміни прізвища, а в цій справі заявникам надали дозвіл додати прізвище до прізвища дитини. Проте необхідно розрізнити вибір прізвища дитини в момент народження та можливість змінити прізвище протягом життя особи. З огляду на це, існує різниця в поводженні з особами в однотипних ситуаціях, а саме між заявниками, батьком та матір'ю дитини. На відміну від батька, мати не могла надати свого прізвища новонародженій дитині, незважаючи навіть на згоду її чоловіка.

Суд мав змогу розглянути дещо схожі питання у справах *Бургхартц, Юнал Текелі та Лошонці Розе та Розе*. У першій справі йшлося про відмову чоловікові щодо його запиту взяти прізвище – своєї дружини – перед своїм власним прізвищем. Друга справа стосувалася законодавства Туреччини, яке не дозволяло заміжній жінці використовувати своє дівоче прізвище після укладення шлюбу, хоча одружений чоловік зберігав своє дошлюбне прізвище. У справі *Лошонці Розе та Розе* йшлося про вимогу законодавства Швейцарії подавати попередній запит до органів влади про бажання обох із подружжя обрати прізвище жінки. Інакше подружжя автоматично одержувало прізвище чоловіка як спільне прізвище після укладення шлюбу. В усіх цих справах Суд підкреслив важливість переходу до гендерної рівності та викорінення усіх форм дискримінації за ознакою статі під час вибору прізвища. Крім того, на думку Суду, традиція відображення єдності сім'ї через надання усім її членам прізвища батька не може слугувати виправданням для дискримінації проти жінок.

У цій справі, де прізвище «дитини, народженої в шлюбі», визначали виключно на основі дискримінації за ознакою статі батьків, було зроблено аналогічний висновок. Відповідне положення вимагало надати дитині прізвище батька, без винятків та незважаючи на інше спільне бажання подружжя. Хоча правило надавати «дітям, народженим у шлюбі», прізвище чоловіка може бути необхідним на практиці і не обов'язково є несумісним із Конвенцією, той факт, що воно не дозволяло відхилень під час реєстрації новонародженої дитини, робить таке правило занадто жорстким та дискримінаційним щодо жінок.

*Висновок:* наявне порушення (шість голосів до одного).

Стаття 41: не заявлено про порушення.

Стаття 46: Суд встановив порушення статті 14 Конвенції у поєднанні зі статтею 8 з огляду на той факт, що заявники після народження їхньої доньки не могли зареєструвати її в книзі реєстрації народження, шлюбу та смерті під прізвищем її матері. Така неможливість впливає з недоліку в правовій системі Італії, що передбачає реєстрацію «дитини, народженої в шлюбі», у книзі реєстрації народження, шлюбу та смерті за прізвищем батька без права на відхилення від такої вимоги навіть за наявності згоди подружжя щодо використання прізвища матері. Відтак необхідно внести зміни до італійського законодавства та/або практики для забезпечення відповідності із висновками щодо цього рішення, а також із вимогами статті 8 та 14 Конвенції.

(Див. «Бургхарц проти Швейцарії» (*Burgharz v. Switzerland*, 16213/90, 22.02.1994); «Юнал Текелі проти Туреччини» (*Ünal Tekeli v. Turkey*, 29865/96, 16.11.2004), [інформаційна довідка № 69](#); та «Лошонці Розе та Розе проти Швейцарії» (*Losonci Rose and Rose v. Switzerland*, 664/06, 09.11.2010), [інформаційна довідка № 135](#)).

**«Ді Тріціо проти Швейцарії» (Di Trizio v. Switzerland) –  
[7186/09](#) (французькою мовою) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 2 лютого 2016 року [Палата II]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Метод обчислення виплат у зв'язку з непрацездатністю, який на практиці є дискримінаційним щодо жінок: *порушення*

## **Стаття 8**

### **Стаття 8-1**

#### **Право на повагу до сімейного життя**

#### **Право на повагу до приватного життя**

*Фактична* дискримінація щодо жінок на підставі методу обчислення виплат у зв'язку з непрацездатністю: *Застосовується стаття 8*

- *Факти* – Заявниця працювала на умовах повного робочого дня. У 2002 році вона була змушена припинити працювати з огляди на проблеми зі спиною. У жовтні 2003 року вона подала клопотання про виплату у зв'язку з непрацездатністю з огляду на біль у нижній частині спини та у хребті. У лютому 2004 року вона народила двійню; під час вагітності її біль у спині загострився. У 2005 році заявниця, у ході оцінки стану сім'ї, заявила, зокрема, що вона буде змушена працювати на умовах неповного робочого дня з огляду на недостатність доходу її чоловіка. Їй було призначено виплату у зв'язку з непрацездатністю за період з 2002 року до травня 2004 року. Проте з травня 2004 року почали застосовувати «комбінований» метод на тій підставі, що заявниця не працювала б повного робочого дня, навіть якби була працездатною після народження дітей. Рішення про застосування цього методу було оперте, поміж іншими міркуваннями, на заяви заявниці про те, що вона відчуває можливість працювати неповний робочий день, а решту часу хоче приділяти дітям та родині. Унаслідок використання цього методу обчислення заявниця не одержувала виплати у зв'язку з непрацездатністю.

- У Суді заявниця скаржилася на те, що застосування комбінованого методу є дискримінаційним щодо відповідних осіб порівняно з особами, які не провадять оплачуваної трудової діяльності, та особами, які не мають родини чи дітей, за якими треба доглядати, а тому можуть працювати повний робочий день, оскільки комбінованого методу в жодному з цих випадків не застосовували.

- *Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8:

- (а) *Застосовність* – Заходи, що надають одному з батьків можливість залишатися вдома для догляду за дітьми, сприяють сімейному життю і таким чином впливають на його облаштування; тому такі заходи підпадають під дію статті 8. Ця справа також стосується питань, пов'язаних з організацією сімейного життя, хай навіть інакшим чином. Наявна статистика свідчить про застосування комбінованого методу здебільшого до жінок, які бажали працювати неповний робочий день після народження дітей. У своєму рішенні щодо справи заявниці Федеральний суд визнав, що комбінований метод може

в деяких випадках призводити до втрати виплати, особливо коли йдеться про жінок, які працюють неповний робочий день після народження дітей. Застосування комбінованого методу до заявниці пов'язано з впливом на розподіл сімейних обов'язків між нею та її чоловіком та відповідно позначається на облаштуванні їхнього сімейного життя й кар'єри. Крім того, Федеральний суд чітко визнав, що комбінований метод може мати негативні наслідки для осіб, які працюють неповний робочий день з огляду на сімейні обставини, в разі настання у них непрацевдатності. Цих міркувань було для Суду достатньо для визнання того, що скарга потрапляє до сфери застосування статті 8 під заголовком «сімейне життя». Аспект «приватного життя» за статтею 8 також має значення в частині гарантування права на особистий розвиток та автономію. Щодо ступеня невігідного становища, у якому опинялись особи, які бажали працювати неповний робочий день, порівняно з тими, хто має повну зайнятість, та особами, які взагалі не бажали працювати, внаслідок застосування комбінованого методу, цей метод обчислення виплат у зв'язку із непрацевдатністю не можна вважати таким, що обмежує першу категорію осіб у їхньому виборі щодо розподілу часу між сім'єю та роботою, домашніми справами та доглядом за дітьми.

- Серед осіб, які зазнали впливу внаслідок застосування комбінованого методу, здебільшого жінки, які бажали скоротити тривалість робочого часу після народження дитини. Відповідно заявниця може стверджувати, що вона є жертвою дискримінації за ознакою статі. Відтак поряд зі статтею 8 застосовується також стаття 14. Необхідності встановлювати, чи відмова від надання заявниці допомоги у зв'язку з непрацевдатністю також становила дискримінацію за ознакою непрацевдатності, немає.

- (b) *Дотримання вимог статті 14 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції*
  - (i) *Існування презумпції непрямой дискримінації в цій справі* – У 2009 році комбінований метод застосовували до 7,5% усіх рішень щодо призначення виплат у зв'язку з непрацевдатністю. 97% цих справ стосувались жінок. Такі дані можна вважати достатньо надійними і такими, що свідчать про наявність презумпції непрямой дискримінації.

- (ii) *Чи існувало об'єктивне й розумне виправдання різниці у поводженні* – Мета страхування на випадок втрати працевдатності полягає в страхуванні осіб від ризику неможливості, внаслідок непрацевдатності, вести оплачувану трудову діяльність чи щоденні справи, які вони могли виконувати раніше і які вони могли б виконувати й далі, якби були здорові. Це становить законну мету, яка може виправдати зазначені відмінності. Така практика сама собою відповідає суті та обмеженням встановленої схеми страхування з обмеженими ресурсами, які вимагають контролю над витратами як одного з керівних принципів. Проте цю мету необхідно розглядати в контексті гендерної рівності. Потрібно надати дуже вагомі причини, щоб різницю в ставленні, засновану виключно на ознаці статі, можна було розглядати як таку, що відповідає Конвенції. З огляду на таку вимогу, ступінь розсуду органів влади дуже невеликий.

- Якби заявниця працювала повний робочий день чи присвячувала весь свій час веденню домашніх справ, вона б одержувала часткову виплату у зв'язку з непрацевдатністю. Відповідно рішення про відмову надати їй таку виплату явно засноване на твердженні, що вона прагнула скоротити тривалість свого робочого часу для догляду за дітьми та господарством. На практиці застосування комбінованого методу становило джерело дискримінації щодо переважної більшості жінок, які бажать працювати неповний робочий день після народження дитини.

- Крім того, час від часу застосування комбінованого методу критикували національні органи влади та коментатори. Така картина увиразнює прояви несумісності застосування комбінованого методу із зусиллями, спрямованими на досягнення гендерної рівності в сучасному суспільстві, у якому жінки виправдано прагнуть усе частіше поєднувати сімейне життя та кар'єру. Альтернативні методи обчислення, які б більше враховували рішення жінки працювати неповний робочий день після народження дитини, також доступні. Це створює можливості досягнути вищого рівня гендерної рівності без загрози щодо забезпечення в разі втрати працездатності.
  - Поряд із цими загальними зауваженнями відмова призначити заявниці навіть часткову виплату у зв'язку з непрацездатністю мала суттєві практичні наслідки для неї, навіть якщо припустити, що вона могла працювати неповний робочий день. З огляду на зазначене вище, розумне виправдання різниці в поводженні, яке стосувалося заявниці, відсутнє.
  - *Висновок:* наявне порушення (чотири голоси до трьох).
  - Стаття 41: 5 000 євро моральної шкоди; відхилення вимоги про компенсацію майнової шкоди.
  - (Див. також рішення Суду Європейського Союзу у справі «*Лурдес Качалдора Фернандес проти Національного інституту соціального страхування (INSS) та Генерального казначейства соціального забезпечення (TGSS)*» (*Lourdes Cachaldora Fernández v Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) and Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)*, C-527/13, 14.04.2015), [інформаційна довідка № 184](#)).
-

**«Емель Бойраз проти Туреччини» (Emel Boyraz v. Turkey)**  
– [61960/08 \(французькою мовою\)](#) ([арабською мовою](#))  
Рішення від 2 грудня 2014 року [Палата II]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Жінку звільнено з посади працівника служби охорони за ознакою статі:  
*порушення*

*Факти* – У 1999 році заявниця, жінка з Туреччини, успішно пройшла іспит на обіймання посади державного службовця у філії державної енергетичної компанії. Компанія спочатку відмовилася призначити її на посаду з огляду на її невідповідність критеріям «бути чоловіком» та «пройти військову службу», проте це рішення було скасовано районним адміністративним судом, і заявниця почала працювати з 2001 року. У 2003 році Вищий адміністративний суд скасував рішення суду нижчої інстанції, і у 2004 році заявницю було звільнено. Районний адміністративний суд постановив у рішенні, яке було підтримано Вищим адміністративним судом, що звільнення було законним. Клопотання заявниці про зміну рішення було остаточно відхилено у 2008 році.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8:

(а) *Застосовність* – Заявниця скаржилась на різницю у поводженні щодо неї, а не на відмову національних органів влади призначити її державним службовцем як таку, що становить право, не охоплене Конвенцією. Таким чином, її необхідно розглядати як службовця, призначеного на державну службу і згодом звільненого за ознакою статі. Це становить втручання у її право на повагу до приватного життя з огляду на те, що такий радикальний захід як звільнення з роботи за єдиною ознакою статі може мати негативний вплив на особистість, самосприйняття та самоповагу особи, а також, як результат, на її приватне життя.

*Висновок*: попередні заперечення відхилено (одногосно).

(б) *По суті справи* – Національні органи влади намагались виправдати свою початкову відмову прийняти заявницю на роботу та її подальше звільнення тією підставою, що посада працівника служби охорони передбачає наявність певних ризиків та обов'язків, які, на їхню думку, жінка не могла брати на себе. Проте вони не обґрунтували цього аргументу, а у схожій справі, яка стосувалася іншої жінки і яку вирішили три місяці перед ухваленням рішення щодо заявниці, інший національний суд постановив, що відсутні перешкоди для призначення жінки на таку ж посаду в цій же компанії. Крім того, сам факт того, що працівники служби охорони мають працювати в нічну зміну та в сільській місцевості, а також можуть бути змушені застосовувати вогнепальну зброю чи фізичну силу, не може сам собою виправдати різницю в поводженні між чоловіками та жінками. До того ж у період з 2001 до 2004 року заявниця працювала працівником служби охорони. Її було звільнено лише з огляду на судові рішення. Ніщо в цій справі не вказувало на те, що заявниця як працівниця служби охорони так чи інакше не впоралась із виконанням своїх обов'язків з огляду на свою стать. Оскільки не було доведено, що різниця в поводженні, якої зазнала заявниця, пояснюється переслідуванням законної мети, така різниця становить дискримінацію за ознакою статі.

*Висновок*: наявне порушення (шість голосів до одного).



Суд також одногосно встановив порушення частини 1 статті 6 з огляду на надмірну тривалість національного провадження та недостатню аргументованість у рішеннях Вищого адміністративного суду, проте вказав на відсутність порушення частини 1 статті 6 щодо рішень Вищого адміністративного суду, які суперечать один одному

Стаття 41: 10 000 євро моральної шкоди; відхилення вимоги про компенсацію майнової шкоди.

(Див. «Константін Маркін проти Росії» (*Konstantin Markin v. Russia*, [ВП], 30078/06, 22.03.2012), [інформаційна довідка № 150](#); та у ширшому контексті: [Інформаційний бюлетень професійних прав](#)).

---

**«Петровік проти Австрії» (Petrovic v. Austria) – [20458/92](#)  
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 27 березня 1998 року

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Відмова органів влади призначити батькові виплату у зв'язку з відпусткою, пов'язаною із доглядом за дитиною, на тій підставі, що така виплата була доступна лише для жінок: *порушення відсутнє*

[Витяг сформовано за даними Офіційного вісника Суду (Серія А чи Збірник рішень і постанов). З огляду на це, формат та структура можуть відрізнятися від короткого викладу справ в Інформаційному віснику практики суду].

#### **А. Застосовність**

Короткий виклад практики суду – виплата, яку здійснює держава, спрямована на підтримку сімейного життя та таким чином неодмінно впливає на його облаштування – виплата дає державам можливість продемонструвати повагу до сімейного життя і таким чином підпадає під дію статті 8.

*Висновок:* Застосовується стаття 14 у поєднанні зі статтею 8.

#### **В. Дотримання вимог Конвенції**

Короткий виклад практики Суду – наявність різниці в поводженні за ознакою статі та розмежування ролі матері й батька в догляді за дитиною – договірні держави користуються певним ступенем розсуду, який залежить від ситуації, суті та обставин справи – у цьому стосунку одним із відповідних чинників може бути наявність чи відсутність спільних рис у законодавстві договірних держав – відсутність єдиного стандарту в цій сфері у відповідний час, оскільки у більшості договірних держав не було передбачено виплат у зв'язку з відпусткою, пов'язаною із доглядом за дитиною, для батька – поступове запровадження законодавства австрійським законодавцем, що було дуже прогресивним у Європі – усе ж залишалися значні відмінності в правових системах договірних держав у цій сфері – з огляду на це, відмова органів влади Австрії призначити заявникові виплату у зв'язку з відпусткою, пов'язаною із доглядом за дитиною, не перевищила наявного в них ступеня розсуду.

*Висновок:* відсутнє порушення статті 14 у поєднанні зі статтею 8 (сім голосів до одного).

---

**«Константін Маркін проти Росії» (Konstantin Markin v. Russia) [ВП] – [30078/06](#) ([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 22 березня 2012 року [ВП]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Різниця в поводженні між особовим складом збройних сил чоловічої та жіночої статі щодо прав на відпустку у зв'язку із доглядом за дитиною: *порушення*

*Факти* – Відповідно до російського законодавства батьки та матері, які є цивільними особами, мають право на три роки відпустки у зв'язку із доглядом за неповнолітньою дитиною чи щомісячну виплату за рахунок частини цього періоду. Застосування такого права чітко дотримуються, коли йдеться про військовий персонал жіночої статі, проте для чоловіків відповідного положення немає. Заявник, розлучений оператор радіотехнічної розвідки збройних сил, подав клопотання про надання йому трирічної відпустки у зв'язку з доглядом за трьома його дітьми від шлюбу, проте йому було в цьому відмовлено з огляду відсутності у національному законодавстві відповідної підстави. Його керівництво згодом надало йому близько двох років відпустки у зв'язку із доглядом за дитиною та фінансову допомогу, з огляду на його складні особисті обставини. Заявник, незважаючи на це, подав скаргу до Конституційного Суду, у якій заявив про невідповідність законодавства конституційній гарантії рівних прав. Відхиливши скаргу, Конституційний Суд постановив, що заборона чоловікам-військовим брати відпустку у зв'язку із доглядом за дитиною заснована на спеціальному правовому статусі військових та необхідності уникнення відсутності значної кількості військовослужбовців на службі. Суд зазначив, що військовослужбовці беруть на себе обов'язки, пов'язані з їхнім статусом військовослужбовця добровільно і мають право на дострокове припинення служби в разі прийняття рішення про здійснення догляду за своїми дітьми особисто. Право жінок-військовослужбовців брати відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною надають у виключному порядку із врахуванням обмеженої кількості жінок у збройних силах та особливої ролі жінки, пов'язаної з материнством.

У рішенні від 7 жовтня 2010 року (див. [Інформаційну довідку № 134](#)) Палата Суду постановила шістьма голосами до одного наявність порушення статті 14 у поєднанні зі статтею 8.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8: Відпустка у зв'язку з доглядом за дитиною та виплата, пов'язана із доглядом за дитиною, підпадають під дію статті 8, оскільки сприяють сімейному життю і таким чином впливають на його облаштування. Отже, стаття 14 Конвенції підлягає застосуванню (у поєднанні зі статтею 8). Чоловіки перебувають порівняно з жінками у схожій ситуації в контексті відпустки у зв'язку з доглядом за дитиною (на відміну від декретної відпустки) та виплат, пов'язаних із доглядом за дитиною. Відповідно заявник як військовослужбовець перебував у ситуації, схожій до ситуації жінок-військовослужбовців. Таким чином, Суд повинен був встановити, чи становить різниця в поводженні між чоловіками-військовослужбовцями та жінками-військовослужбовцями в контексті права на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною об'єктивно та розумно виправдану.

Щодо таких обставин Суд зазначив, що прогрес у питаннях гендерної рівності був однією з головних цілей держав-членів Ради Європи, і для оцінки різниці в поводженні як такої, яка буде сумісною із Конвенцією, потрібні дуже вагомі причини. Зокрема покликання на традиції, загальні припущення чи панівне соціальне ставлення в тій чи іншій країні є недостатніми підставами.

Суд не прийняв пояснення, відповідно до якого виправдання різниці в поводженні у справі заявника може полягати, як стверджував уряд, в особливій соціальній ролі жінки у вихованні дітей. Сучасні європейські суспільства перейшли до більш рівномірного розподілу обов'язків між чоловіками та жінками у вихованні дітей, і роль чоловіка в догляді було визнано. У європейських країнах, у тому числі в Росії, зараз здебільшого дозволено цивільним особам, як чоловікам, так і жінкам, брати відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною, а в багатьох країнах таке право також поширено на чоловіків- та жінок-військовослужбовців. Різницю в поводженні у справі заявника не можна вважати позитивною дискримінацією на користь жінок, адже вона не була чітко спрямована на виправлення несприятливого становища жінок у суспільстві. Натомість її ефект полягає саме в підтримці гендерних стереотипів, а вона є несприятливою як для кар'єри жінок, так і для сімейного життя чоловіків. Підсумовуючи, варто наголосити: покликання на традиційний розподіл гендерних ролей у суспільстві не може виправдовувати позбавлення чоловіків, у тому числі військовослужбовців, права на відпустку у зв'язку із доглядом за дитиною.

Суд не переконали й аргументи уряду про те, що надання військовослужбовцям права на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною негативно позначається на бойовій готовності й оперативній ефективності збройних сил. Російські органи влади не провели будь-яких експертних досліджень для оцінки чисельності військовослужбовців, які могли чи хотіли б взяти трирічну відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною, для оцінки потенційного впливу на оперативну ефективність. Надані з їхнього боку статистичні дані недостатньо інформативні. Сам факт того, що всі військовослужбовці є репродуктивного віку, недостатній для виправдання різниці в поводженні між чоловіками-військовослужбовцями та жінками-військовослужбовцями. Проте Суд погодився, що з огляду на важливість армії у справі захисту національної безпеки, певні обмеження права на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною можуть бути виправдані за умови їхнього недискримінаційного характеру. Таким чином, скажімо, військовослужбовців, як чоловіків, так і жінок, можуть позбавити права на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною, якщо їх складно замінити, з огляду на їхню позицію в ієрархії, рідкісну технічну кваліфікацію чи участь в активних воєнних діях. Проте в Росії права на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною автоматично позбавляють усіх чоловіків-військовослужбовців, незалежно від їхньої позиції в армії, наявності заміни чи їхньої особистої ситуації. На думку Суду, таке загальне автоматичне обмеження, застосовне до групи осіб за ознакою статі, виходить за межі розсуду держави будь-якого ступеня.

Заявник обіймав посаду оператора радіотехнічної розвідки, а відтак його могли замінити інші військовослужбовці – чоловіки або жінки. Варто зауважити, що посади такого типу в його підрозділі часто обіймали жінки, які, на відміну від нього, мали безумовне право на трирічну відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною. Отже, заявник став жертвою дискримінації за ознакою статі без розумного чи об'єктивного виправдання. З огляду на фундаментальну важливість заборони дискримінації за ознакою статі, той факт, що заявник підписав контракт про відбування військової служби, не може слугувати підставою для заперечення його права не бути жертвою дискримінації.

*Висновок:* наявне порушення (шістнадцять голосів до одного).

Стаття 34: Заявник скаржився на те, що під час розгляду його справи в Європейському Суді, його, без попередження, відвідав прокурор, який вимагав інформацію щодо справи заявника. Суд зазначив, що встановлення безпосереднього контакту з боку органів влади держави-відповідача із заявником у принципі недоречне у зв'язку з розглядом його справи у Суді. Проте в цій справі відсутні докази того, що візит прокурора до заявника додому для отримання останньої інформації щодо справи про сімейну ситуацію був розрахований на те, аби спонукати заявника відкликати чи змінити свою скаргу, або що візит спричинив такі наслідки. Відповідно не можна стверджувати, що відбувалося перешкодження заявникові у здійсненні його права на індивідуальне оскарження з боку органів влади.

*Висновок:* відсутність порушення статті 34 (чотирнадцять голосів до трьох).

Стаття 41: 3 000 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду

**«Хуля проти Румунії» (Hulea v. Romania) – [33411/05](#)  
(французькою мовою) ([арабською мовою](#))**  
Рішення від 2 жовтня 2012 року [Палата III]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Відмова присудити компенсацію військовослужбовцеві через дискримінацію щодо його права на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною: *порушення*

*Факти* – Заявник перебуває на військовій службі з 1991 року. У грудні 2001 року в нього народилася друга дитина. Перші десять місяців у відпустці у зв'язку з доглядом за дитиною, яку можна було продовжити до другого дня народження дитини, була дружина заявника, вчителька. У вересні 2002 року заявник подав заяву до свого керівництва про надання йому відпустки у зв'язку з доглядом за дитиною. Заяву було подано повторно кілька разів поспіль. Проте Міністерство оборони відмовилося її задовольняти з огляду на законодавство, яке передбачало надання відпустки у зв'язку з доглядом за дитиною особам зі статусом військовослужбовців лише для жінок. У вересні 2003 року заявник, який вважав відмову дискримінаційною, подав судовий позов проти Міністерства оборони. Його позов було відхилено. У своїй апеляційній скарзі до апеляційного суду на це рішення заявник висловив заперечення на підставі можливої неконституційності правової норми, яка регулює статус військовослужбовців. У своєму рішенні від лютого 2005 року Конституційний Суд погодився розглянути питання конституційності та постановив, що відповідне правове положення порушує принцип рівності перед законом та заборони дискримінації за ознакою статі, як це передбачено в Конституції. Апеляційний суд відхилив скаргу заявника в остаточному рішенні від 13 квітня 2005 року, постановивши, що відповідне законодавче положення не підлягає застосуванню, оскільки заявник не подав задокументованих доказів сплати необхідних внесків для користування правом на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною. Суд також відмовив у присудженні компенсації моральної шкоди, постановивши, що вимога заявника не була обґрунтована.

*Правова підстава* – стаття 14 у поєднанні зі статтею 8: У контексті відпустки у зв'язку з доглядом за дитиною заявник, військовослужбовець, опиняється в становищі, схожому до становища військовослужбовця-жінки. Ця ситуація призвела до того, що Конституційний Суд, на вимогу заявника, встановив наявність дискримінації за ознакою статі внаслідок відсутності права чоловіків-військовослужбовців на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною. Крім того, хоча й починаючи з 2006 року законодавство Румунії, як і значної кількості держав-членів, передбачає право чоловіків-військовослужбовців на таку саму відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною, на яку можуть претендувати жінки-військовослужбовці, заявникові не було дозволено скористатися такою відпусткою. Його позов про відшкодування шкоди внаслідок дискримінації через відмову в наданні відпустки у зв'язку з доглядом за дитиною був також відхилений апеляційним судом на підставі ненадання доказів сплати внесків соціального страхування чи його стверджуваної моральної шкоди. Щодо моральної шкоди Суд постановив, що підхід апеляційного суду є надто формальним; Суд уже зазначав раніше, що такий підхід, який покладає на заявника обов'язок встановлювати наявність моральної шкоди за допомогою доказів, які мають продемонструвати існування зовнішніх ознак його психічних чи психологічних страждань,

призводить до позбавлення заявника права на компенсацію, яке він має. Що ж стосується виплат соціального страхування, питання відпустки у зв'язку з доглядом за дитиною, право на яку врегульовано Законом про (статус) військовослужбовців у дискримінаційний спосіб до чоловіків-військовослужбовців, відрізняється від питання потенційних переваг. Навіть якщо й припустити, що заявник не сплатив належних соціальних внесків, все одно доведеться констатувати, що апеляційний суд абсолютно не впорався із завданням вивчити право заявника на відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною, можливо, безоплатну. Крім того, заявникові не було надано можливості продемонструвати документи про сплату таких внесків за програмами соціального та медичного страхування, особливо з огляду на те, що як військовослужбовець він підпадав під дію програми соціального страхування, яку відокремлено від публічно-правової програми. Проти заявника також не було подано скарг про несплату обов'язкових соціальних внесків, починаючи з 1991 року, коли він розпочав службу в армії. Таким чином, відмова апеляційного суду призначити заявникові компенсацію за порушення його права на свободу від дискримінації в контексті реалізації його права на приватне життя не видається такою, що має достатні підстави. У цьому питанні не має значення той факт, що у своєму рішенні апеляційний суд не покликається на дискримінаційні підстави, адже суд відмовився, не надавши достатніх причин, призначити компенсацію моральної шкоди, спричиненої дискримінацією щодо заявника внаслідок відмови надати йому відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 41: 8 000 євро моральної шкоди; відхилення вимоги про компенсацію моральної шкоди; відхилення вимоги про компенсацію майнової шкоди.

(Див. [«Константін Маркін проти Росії»](#) (Konstantin Markin v. Russia, [ВП], 30078/06, 22.03.2012), [інформаційна довідка № 150](#)).

---

**«Лейла Сахін проти Туреччини» (Leyla Şahin v. Turkey)**  
**[ВП] – [44774/98](#) (французькою мовою) (арабською мовою)**  
Рішення від 10 листопада 2005 року [ВП]

**Стаття 9**

**Стаття 9-1**

**Вираження переконань релігії чи віри**

Заборона студентці носити мусульманську хустку в університеті: *порушення відсутнє*

**Стаття 2 Протоколу № 1**

**Право на освіту**

Заборона студентці носити мусульманську хустку в університеті: *порушення відсутнє*

▪ *Факти:* Ректор Стамбульського університету видав 23 лютого 1998 року наказ про заборону допускати студентів, які вдягнені в мусульманську хустку, на лекції, курси та практичні заняття. Заявниця була на той час студенткою медичного факультету цього університету. У березні 1998 року їй було відмовлено в доступі на письмовий іспит з одного з предметів, які вона вивчала, через те, що вона була вдягнена в мусульманську хустку. Відповідно на тій же підставі адміністрація університету відмовила записати її на курс та допускати до численних лекцій і письмових іспитів. Керівництво факультет також попередило її про порушення правил університету щодо зовнішнього вигляду та відсторонило її від навчання на один семестр за участь у несанкціонованих зборах на протест проти правил. Усі дисциплінарні санкції, застосовані до заявниці, було відкликано відповідно до закону про амністію. Заявниця подала скаргу про скасування наказу, проте її було відхилено адміністративними судами, які встановили, що ректор університет уповноважений встановлювати правила щодо зовнішнього вигляду студентів із метою гарантування порядку в силу законодавства, а також рішень Конституційного Суду та Вищого адміністративного суду, а правила та заходи, які критикує заявниця, не були, відповідно до сталої судової практики, незаконними.

▪ *Правова підстава:* Стаття 9 – Наказ Стамбульського університету від 23 лютого 1998 року, який встановив обмеження щодо місця та способу студентського права вдягати мусульманську хустку, становить втручання у право заявниці на вираження її релігійних переконань. Стосовно питання про те, чи було втручання «передбачено законом», Суд зазначив, що наказ базувався на законодавчій базі, доповненій рішенням від 1991 року, у якому Конституційний Суд продовжив свою попередню практику. Крім того, Вищий адміністративний суд у той час послідовно упродовж кількох років приймав рішення про несумісність носіння мусульманської хустки в університеті з основоположними принципами Республіки. Також правила щодо носіння мусульманської хустки існували в Стамбульському університеті щонайменше з 1994 року, задовго до того, як заявниця почала навчатися в ньому. Відповідно в турецькому законодавстві існувала правова підстава для втручання, це законодавство було доступним, а наслідки його застосування такими, які можна передбачити. З огляду на це, заявниця могла знати з моменту свого вступу до університету про наявність обмежень щодо носіння



мусульманської хустки, а з 23 лютого 1998 року їй відмовили в доступі на лекції та іспити в тому разі, якщо вона продовжуватиме носити хустку. Втручання було спрямовано на досягнення законних цілей захисту прав та свобод інших осіб, а також захисту громадського порядку. Що стосується необхідності втручання, Суд зазначив, що вона базувалась, перш за все, на принципах секуляризму, який не дозволяє державі демонструвати свою прихильність до певної релігії чи віри, захист яких здатен спричинити обмеження свободи віросповідання. Це поняття секуляризму відповідає цінностям, які лежать в основі Конвенції, а підтримку цього принципу можна вважати необхідною умовою для захисту демократичної системи в Туреччині. У турецькому контексті, де цінності плюралізму, поваги до прав інших та, зокрема, рівності чоловіків та жінок перед законом, викладають та застосовують на практиці, ставлення відповідних органів влади до носіння релігійного вбрання в приміщенні університету як такого, що суперечить цим цінностям, зрозуміле. Що стосується дій адміністрації університету, Суд зазначив, що практика, відповідно до якої мусульманські студенти в турецьких університетах можуть вільно, у межах, встановлених навчальних закладом, виявляти свої релігійні переконання відповідно до звичайних форм мусульманської традиції, є загальнопоширеною. До того ж у Стамбульському університеті було заборонено різні форми релігійного вбрання. У подальшому, в ході прийняття рішення адміністрація університету прагнула уникнути відмови в доступі до університету студентам, вбраним у мусульманську хустку, шляхом ведення постійного діалогу з відповідними студентами, у той же час забезпечуючи дотримання порядку в приміщенні. За таких обставин та зважаючи на ступінь розсуду договірних сторін, Суд встановив, що втручання в даній справі є виправданим у принципі і пропорційним переслідуним цілям, а тому його можна вважати «необхідним у демократичному суспільстві».

- **Висновок:** відсутність порушення (шістнадцять голосів до одного).
  
- Стаття 2 Протоколу № 1: У контексті застосовності цього положення Суд знову підкреслив, що в той час, як перше речення по суті передбачає доступ до початкової та середньої освіти, важко уявити перебування закладів вищої освіти поза межами такого положення у відповідний час. Однак у демократичному суспільстві право на освіту, що є невід'ємним у справі сприяння правам людини, відіграло таку основоположну роль, що вузьке тлумачення першого речення статті 2 не відповідатиме меті чи цілі цього положення. Відтак усі заклади вищої освіти, що існували у відповідний час, підпадають під дію першого речення статті 2 Протоколу №1, оскільки право на доступ до цих закладів є невід'ємною складовою права, викладеного в цій нормі. У справі, що розглядається, аналогічно до міркувань за статтею 9, Суд погодився, що правила, на підставі яких заявниці було відмовлено в доступі на лекції та іспити через носіння мусульманської хустки, становить обмеження її права на освіту. Як і в контексті статті 9, таке обмеження є передбачуваним для зацікавлених осіб і зумовленим законною метою, а вжиті заходи є пропорційними. Процес прийняття рішень чітко передбачав зважування різних інтересів і супроводжувався гарантіями (правило, що вимагає дотримання вимог закону та судового розгляду), які були спрямовані на захист інтересів студентів. Окрім того, заявниця могла розумно передбачити, що вона ризикує бути недопущеною на лекції чи іспити в тому разі, якщо продовжуватиме носити мусульманську хустку. Відповідно заборона носіння мусульманської хустки не загрожувала самій суті права заявниці на освіту.
  
- **Висновок:** відсутність порушення (шістнадцять голосів до одного).

- Статті 8, 10 та 14 – Правила про заборону носіння мусульманської хустки не були спрямовані проти релігійної приналежності заявниці, а мали законну мету захистити порядок і права та свободи інших осіб, а також були чітко скеровані на збереження світського характеру навчальних закладів.
  - *Висновок:* відсутність порушення (одногосно).
-

**«Врунту проти Кіпру» (Vrountou v. Cyprus) – [33631/06](#)  
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 13 жовтня 2015 року [Палата IV]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Відмова у видачі картки біженця з огляду на те, що заявниця є дитиною переміщеної жінки, а не переміщеного чоловіка: *порушення*

▪ *Факти* – У 2003 році заявниця подала клопотання про одержання картки біженця за схемою, запровадженою в 1974 році для жертв та осіб, переміщених із територій, окупованих збройними силами Туреччини, чи евакуйованих з метою задоволення потреб Національної гвардії. Відповідно до цієї схеми, картка біженця надавала їй власникові чи власниці право на низку переваг, у тому числі на житлову допомогу. Клопотання заявниці було відхилено, оскільки переміщеною особою була її мати, тоді як батько не був. Судові провадження, які розпочала заявниця, не були успішними.

▪ Після того, як заявниця подала скаргу до Європейського Суду, схему 1974 року було змінено, що надало дітям переміщених жінок право на житлову допомогу на тих же умовах, що й дітям переміщених чоловіків, починаючи з 2013 року.

▪ *Правова підстава* – стаття 14 в поєднанні зі статтею 1 Протоколу №1: У 2003 році первинною умовою права на житлову допомогу була наявність в особи картки біженця. Відтак якби у заявниці на той час була картка біженця, вона також мала б право, захищене позовом, на одержання житлової допомоги. З огляду на це, житлова субсидія становить «перевагу» для цілей статті 1 Протоколу №1, і факти справи підпадають під сферу дії цього положення.

▪ Суд також встановив існування різниці в ставленні за ознакою статі в тому, що в праві на отримання картки біженця (а отже, житлової допомоги) діти переміщених чоловіків мали більші переваги, ніж діти переміщених жінок і що будь-яке об'єктивне і розумне виправдання такого різного ставлення відсутнє.

▪ Що стосується об'єктивного й розумного виправдання такої різниці в поводженні, основний аргумент уряду полягав у нібито наявних на Кіпрі соціоекономічних відмінностях між жінками та чоловіками на момент введення схеми. Проте Суд нагадав, що таке покликання на «традиції, загальні припущення чи панівне соціальне ставлення» становить собою недостатнє виправдання різниці в поводженні за ознакою статі. До того ж навіть якщо припустити, що така різниця відбивала загальний характер економічного життя на Кіпрі в 1974 році, це не виправдовує ставлення до всіх переміщених чоловіків як до годувальників, а до всіх переміщених жінок як до осіб, які не здатні виконувати цієї функції. Не може це слугувати і виправданням подальшого позбавлення дітей переміщених жінок переваг, на які мають право діти переміщених чоловіків, особливо коли більшість переваг, на які мали право діти переміщених чоловіків, не стосуються перевірки майнового стану. Різниця в поводженні не може бути виправдана і простим лише покликанням на необхідність пріоритизації ресурсів безпосередньо після вторгнення у 1974 році.

- Щодо ступеня розсуду держави, який вона могла мати щодо вибору часу та засобів розповсюдження дії схеми 1974 року, Суд зазначив, що схема виключала дітей переміщених жінок упродовж майже сорока років. Самі лише бюджетні міркування не можуть слугувати виправданням різниці в поводженні виключно за ознакою статі, особливо з огляду на фінансові наслідки подальших випадків розширення схеми у період із 1974 до 2013 року. Крім того, той факт, що схема існувала такий тривалий час і весь цей час спиралась лише на традиційні ролі в родині, як їх розуміли в 1974 році, означає, що держава вийшла за межі будь-якого ступеня розсуду, який вона мала в цій сфері. Для виправдання такої тривалої різниці в поводженні потрібні дуже вагомі причини. Їх не було наведено. Відтак об'єктивного і розумного виправдання різниці в поводженні не існувало.

- *Висновок:* існування порушення (одногосно).

- Суд також одногосно постановив порушення статті 13 у зв'язку з відсутністю засобів захисту у відповідний час, які б надавали заявниці можливість оскаржити дискримінаційний характер схеми.

- Стаття 41: 4 000 євро як відшкодування за завдану моральну шкоду; 21 500 євро як відшкодування майнової шкоди.

- (Див. також «Константін Маркін проти Росії» (*Konstantin Markin v. Russia*, [ВП], 30078/06, 22.03.2012), [інформаційна довідка № 150](#))

---

**«Стек та інші проти Сполученого Королівства» (Stec and Others v. the United Kingdom) [ВП], – [65731/01](#)  
([французькою мовою](#)) ([арабською мовою](#))  
Рішення від 12 квітня 2006 року [ВП]**

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Різниця в наданні права на певні переваги за соціальним страхуванням унаслідок виробничої травми чоловікам та жінкам: *відсутнє порушення*

## **Стаття 37**

раніше «Хеппл та інші, а також Кімбер проти Сполученого Королівства»  
(*Hepple and Others and Kimber v. United Kingdom*)

Пані Хеппл, заявниця, повідомила Суд про те, що вона не бажала продовження справи через особисті причини; її заяву було викреслено зі списку. Потім пані Хеппл повідомила Суд, що вона передумала. Проте Суд відмовив у поновленні розгляду справи.

*Факти:* Пенсійний вік у Сполученому Королівстві для осіб, народжених раніше ніж 6 квітня 1950 року, становить 65 років для чоловіків та 60 років для жінок. Заявники, двоє чоловіків та жінка, всі постраждали внаслідок виробничої травми й почали одержувати допомогу у зв'язку зі скороченням доходів; із досягненням відповідного пенсійного віку всі вони почали отримувати пенсійні виплати. Усіх заявників внаслідок таких обставин торкнулося скорочення доходу різного характеру, яке б не трапилось, якби вони були іншої статі, а отже, виходили на пенсію по досягненні іншого віку. У ході національного провадження, національний суд звернувся до Європейського Суду (ЄС), який 23 травня 2000 року ухвалив попереднє рішення про відсутність несумісності із Директивою Ради 79/7/ЕЕС про поступову реалізацію принципу рівного ставлення до чоловіків і жінок із питань соціального забезпечення.

*Правова підстава:* Стаття 14 – У своєму рішенні про прийнятність справи (6 липня 2005 року) Суд уже постановив, що інтереси заявників підпадають під дію статті 1 Протоколу №1. Усі заявники погоджуються з тим, що припинення виплати допомоги у зв'язку зі скороченням доходів по досягненні ними віку, за якого вони в кожному разі вийшли б на пенсію, є розумним. Проте заявники стверджують, що дата припинення виплат, не пов'язана з настанням пенсійного віку, не відповідає в тому самому обсязі схемі державного пенсійного забезпечення, що заснована на «умовному завершенні трудової діяльності» у віці 60 років для жінок та 65 років для чоловіків. Окрім того, така схема не підлягала б простому розумінню та адмініструванню. Має значення і те, що, відповідно до висновку Європейського Суду, допомога у зв'язку зі скороченням доходів була спрямована на надання компенсації особам працездатного віку внаслідок нещасного випадку на робочому місці чи професійного захворювання, тому розумно пов'язувати її з досягненням певного віку. Отож як стратегічне рішення про припинення виплати допомоги у зв'язку зі скороченням доходів особам, які б у кожному разі вийшли на пенсію і не займалися трудовою діяльністю, так і рішення про досягнення цієї мети через прив'язку віку, із досягненням якого припиняють виплачувати

допомогу, до умовного «завершення трудової діяльності», або пенсійного віку, із досягненням якого здійснюють виплату державної пенсії, переслідували законну мету і були розумно та об'єктивно обґрунтованими. Відкритим залишається питання, чи є різниця в поводженні між чоловіками та жінками за схемою державного пенсійного забезпечення прийнятною за статтею 14. Можна припустити, що різниця в поводженні була запроваджена з метою пом'якшення фінансової нерівності та труднощів, що виникають у зв'язку із традиційною неоплачуваною роллю жінки по догляду за сім'єю вдома замість одержання доходу на робочому місці. Відтак первинно різниця в пенсійному віці була спрямована на виправлення «фактичної нерівності» між чоловіками та жінками і, з огляду на це, видається такою, що є об'єктивно виправданою відповідно до статті 14. Відповідно різниця в пенсійному віці залишається виправданою до того моменту, доки соціальні умови не зміняться настільки, що жінки вже не опиняться в суттєво несприятливому становищі з огляду на коротшу тривалість їхнього трудового стажу. Ця зміна, відповідно до її характеру, повинна бути поступовою, і вказати конкретний момент, коли несправедливість щодо чоловіків почне переважати потребу виправити несприятливе становище жінок, практично неможливо. Важливо й те, що багато договірних держав досі зберігають різницю у віці, із досягненням якого особи одержують право на державну пенсію, між чоловіками та жінками. З огляду на первинне виправдання заходу як такого, що виправляє нерівність між представниками різних статей, повільність змін у професійному житті жінок та відсутність єдиного стандарту серед договірних держав, Суд постановив, що Сполучене Королівство не можна критикувати за відсутність зусиль, спрямованих на те, аби щонайшвидше встановити єдиний пенсійний вік. Окрім того, Суд вважає, що коли уряд почав вживати заходи з усунення нерівності, доцільно було б ретельно провести консультації та перегляд політики, а парламент не можна засуджувати за прийняття у 1995 році рішення про повільне та поступове запровадження реформи. З огляду на надзвичайно далекосяжні та серйозні наслідки для жінок і для економіки в цілому, ці питання явно належать до сфери розсуду держави.

*Висновок:* відсутність порушення (шістнадцять голосів до одного).

---

**«Андрле проти Чеської Республіки» (Andrle v. the Czech Republic) – [6268/08](#) (французькою мовою) ([арабською мовою](#))**  
Рішення від 17 лютого 2011 року [Палата V]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Нижчий пенсійний вік для жінок, які виховали дітей, проте не для чоловіків:  
*відсутність порушення*

*Факти* – Після розлучення заявник одержав опіку над своїми двома малолітніми дітьми. У 2003 році він хотів вийти на пенсію у віці 57 років, проте його клопотання було відхилено на тій підставі, що він не досяг пенсійного віку, який на той момент становив 60 років для чоловіків. Пенсійний вік для жінок становив 57 років чи молодше, залежно від кількості дітей, яких вони виховали (стаття 32 Закону про державне пенсійне страхування). Заявник подав апеляцію, спираючись на той факт, що він виховав двох дітей, що мали взяти до уваги під час обчислення пенсійного віку, проте його апеляційну скаргу було відхилено після прийняття Конституційним Судом в окремому провадженні рішення про несумісність законодавства з Конституцією.

*Правова підстава* – стаття 14 в поєднанні зі статтею 1 Протоколу №1: Заявник скаржився на те, що для чоловіків, які виховали дітей, не було передбачено зниження пенсійного віку, як у випадку жінок. Він не скаржився на різницю в пенсійному віці між жінками та чоловіками в принципі. Суд погодився, що відповідний захід переслідував законну мету компенсації фактичної нерівності та труднощів, пов'язаних з особливими історичними обставинами в колишній Чехословаччині, де жінки відповідали за виховання дітей та домашню роботу, відчуваючи водночас на собі тиск повної зайнятості. За таких обставин національні органи влади могли краще визначити той момент, коли нерівність щодо чоловіків починала переважати потребу виправляти невідповідне становище жінки шляхом активних дій. Уряд Чехії уже зробив перші конкретні кроки до зрівнювання пенсійного віку завдяки таким змінам у законодавстві у 2010 році, що усунули право на знижений пенсійний вік для жінок із однією дитиною та скерували реформу на загальне підвищення пенсійного віку незалежно від вихованих дітей. З огляду на поетапний характер демографічних зрушень та змін у сприйнятті ролі представників різних статей, а також через складнощі проведення пенсійної реформи в ширшому контексті, державу не можна критикувати за поступове внесення змін у свою пенсійну систему на противагу наполяганню на радикальних змінах у коротші терміни. Необхідно бачити різницю між справою заявника та справою «Константін Маркін проти Росії» (Konstantin Markin v. Russia, [ВП], 30078/06, 22.03.2012), інформаційна довідка № 134), у якій йшлося про відпустку у зв'язку з доглядом за дитиною. Відпустка у зв'язку з доглядом за дитиною є короткотерміновим заходом, який, на відміну від пенсії, не впливає на все життя членів суспільства. Зміни до системи відпусток у зв'язку з доглядом за дитиною для усунення різниці в поводженні між представниками різних статей, на відміну від змін до пенсійної системи, яка становить частину національної економічної й соціальної стратегії держави, не мають серйозних фінансових наслідків і не впливають на довготривале планування. Первинна мета запровадження різниці в пенсійному віці залежно від кількості дітей, яких виростила жінка, полягала в компенсації фактичної нерівності між представниками різних статей. У конкретних обставинах цієї справи такий

підхід може бути розумно та об'єктивно виправданий до того моменту, коли соціальні та економічні зміни усунуть потребу в спеціальному поводженні щодо жінок. Час вжиття та обсяг заходів, зроблених для усунення відповідної нерівності, не є явно нерозумним, а тому не виходить за межі широкого ступеня розсуду, наданого державі у цій сфері.

*Висновок:* відсутність порушення (одногосно).



**«Державна реформатська партія проти Нідерландів»  
(*Staatkundig Gereformeerde Partij v. the Netherlands*  
(рішення) – [58369/10](#) (французькою мовою) ([арабською мовою](#))**

Рішення від 10 липня 2012 року [Палата III]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Судове рішення, що вимагає від держави вжити заходів із метою зобов'язати традиційну протестантську політичну партію відкрити свої партійні списки для обрання до виборних органів жінок: *неприйнятне*.

*Факти* – Партія-заявник проповідує абсолютну владу Слова Божого в усіх сферах суспільного життя і заперечує ідею абсолютної рівності людей. По суті, партія вважає, що хоча усі люди мають рівну цінність, як творіння Бога, необхідно визнавати різницю в характері, талантах та суспільному становищі. Чоловіки та жінки мають різні суспільні ролі. Так, жінки не є нижчими щодо чоловіків; проте, на відміну від чоловіків, жінок не можна допускати до державної служби. Після ухвалення регіональним судом рішень у цивільному провадженні, розпочатому проти партії кількома асоціаціями та організаціями, партія-заявник внесла зміни до своїх Принципів, що дозволили жінкам ставати членами партії, проте не передбачали можливості для них балотуватися на вибори до державних органів. У 2010 році Верховний суд визнав практику реалізації переконань партії в питанні призначення кандидатів на вибори до загальних представницьких органів неприйнятною. Він також зазначив, що держава помилялася, вважаючи, що її спроби балансування інтересів дозволяють їй уникати вжиття заходів, спрямованих проти такої практики. Постійний парламентський комітет із внутрішніх справ нижчої палати парламенту вирішив, що перед тим як вживати будь-яких заходів, варто дочекатися результату розгляду справи Судом.

*Правова підстава* – стаття 3 Протоколу № 1: Суд знову наголосив на тому, що демократія є єдиною політичною моделлю, що закладена в Конвенцію, і єдиною сумісною з нею системою. Крім того, сприяння рівності статей у державах-членах не дозволяє державі підтримувати такі погляди на роль статей, за якими чоловікові належить основна роль, а жінці – другорядна. Той факт, що жінка висловила бажання балотуватися, не було вирішальним для партії-заявника. Не мало великого значення те, чи відмову в основоположному політичному праві виключно за ознакою статі було передбачено безпосередньо у правилах заявника або у будь-яких інших внутрішніх партійних документах, оскільки таку настанову публічно визнавали та застосовували на практиці. Позиція партії-заявника є неприйнятною незалежно від наявності глибоких релігійних переконань, на які вона спирається.

*Висновок*: неприйнятна (явно необґрунтовано).

**«Л. та В. проти Австрії» (L. and V. v. Austria) – [39392/98 and 39829/98](#) (французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 9 січня 2003 року [Палата I]

## **Стаття 14**

### **Дискримінація**

Різний вік згоди для гомосексуального та гетеросексуального/лесбійського статевих актів: *порушення*

*Факти:* Кожного із заявників було засуджено за здійснення гомосексуальних статевих актів із підлітками від 14 до 18 років. Стаття 209 Кримінального кодексу, яку було скасовано у 2002 році, передбачала, що особа чоловічої статі, старше ніж 19 років, вчиняє злочин, коли вступає в статевий акт із особою тієї ж статі від 14 до 18 років. Гетеросексуальний та лесбійський статеві акти за згодою між дорослим та особою старше ніж 14 років не були криміналізовані.

*Правова підстава:* стаття 14 у поєднанні зі статтею 8 – Зміни до закону у 2002 році не вплинули на статус заявників як жертв, оскільки їхні судимості залишилися без змін. Таким чином, питання не було вирішено у розумінні частини 1 (b) статті 37 Конвенції. Питання сексуальної орієнтації підпадає під дію статті 14, і різниця за ознакою сексуальної орієнтації вимагає серйозних підстав для виправдання. Хоча в попередніх справах, що стосувалися статті 209 Кримінального кодексу Австрії Європейська комісія з прав людини не встановлювала порушень, у більш нещодавньому рішенні «Сазерленд проти Сполученого Королівства» (Sutherland v. the United Kingdom, № 25186/94) вона вирішила, що за відсутності об'єктивного й розумного виправдання у встановленні вищої вікової межі згоди на гомосексуальний статевий акт порушує статтю 14 у поєднанні зі статтею 8 Конвенції. Комісія взяла до уваги нещодавнє дослідження, відповідно до результатів якого сексуальна орієнтація зазвичай визначається до моменту статевої зрілості, а також той факт, що більшість держав-членів Ради Європи визнали однакову вікову межу згоди. З огляду на це, у даній справі уряд не навів переконливих та вагомих причин, які б виправдовували збереження сили статті 209 Кримінального кодексу та відповідно судимості.

*Висновок:* існування порушення (одноголосно).

Стаття 8 – необхідності в ухваленні рішення у порушенні лише статті 8 не було.

*Висновок:* відсутність необхідності у розгляді (одноголосно).

Стаття 41 – Суд присудив заявникові 15 000 євро як відшкодування моральної шкоди. Суд також призначив компенсацію деяких судових витрат.

**Справа «Александру Енаше проти Румунії» (Alexandru Enache c. Roumanie) – [16986/12](#) (французькою мовою) (арабською мовою)**

Рішення від 3 жовтня 2017 року [Секція IV]

## **Стаття 14**

**Законодавство дозволяє відтермінування тюремного ув'язнення для матерів малолітніх дітей, але не для їхніх батьків: відсутність порушення**

## **Стаття 8**

Законодавство дозволяє відтермінування тюремного ув'язнення для матерів малолітніх дітей, але не для їхніх батьків: відсутність порушення

- *Факти:* Позивач, засуджений на сім років позбавлення волі, подав два клопотання про відтермінування виконання покарання. Він оскаржував саме те, що в нього є дитина у віці кілька місяців, якою він хотів займатися. Однак заяви були відхилені судами, які вважали, що відтермінування виконання покарання, передбаченні статтею 453 п. 1 b) старого кримінально-процесуального кодексу для матерів, засуджених до досягнення їхніми дітьми віку одного року, було строгого тлумачення, і заявник не міг просити про застосування його за аналогією.

- *Правова підстава:* стаття 14 у поєднанні зі статтею 8

- *а) Що стосується питання, чи ситуація позивача була подібною до ситуації ув'язненої жінки, у якої є дитина у віці менше ніж один рік :* У румунському законодавстві було неоднакове ставлення до двох категорій ув'язнених, у яких була дитина у віці до одного року: з одного боку, жінки могли скористатися відтермінуванням відбування покарання, та, з іншого боку, чоловікам такого відтермінування не надавали.

- Практика відтермінування покарання, пов'язаного з обмеженням волі, зорієнтована передусім на інтереси дитини і прагне забезпечити їй належну увагу й відповідний догляд під час першого року життя; хоча можуть існувати відмінності в стосунках батьків із їхньою дитиною, але як мати, так батько здатні надати такі увагу й догляд. До того ж можливість отримати відтермінування покарання стосується періоду набуття дитиною віку одного року, а отже, перевищує період вагітності матері і пологів.

- Таким чином, позивач може претендувати на те, аби перебувати в ситуації, схожій до тієї, яку забезпечують ув'язненим жінкам.

- *б) Що стосується питання, чи неоднакове ставлення було об'єктивно виправдане :* Надання ув'язненим жінкам можливості відтермінувати їхнє покарання не було автоматичним. Внутрішні суди здійснюють ретельний розгляд клопотань і їх відхиляють, коли особиста ситуація позивачок не обґрунтовує потреби відтермінувати виконання покарання.

- Чинне румунське кримінальне право на момент вчинення правопорушення передбачає для всіх ув'язнених, незалежно від статі, інші можливості клопотати про відтермінування покарання. Таким чином, суди можуть, зокрема, розглядати особливі обставини, які є зумовлені відбуванням покарання і які можуть мати серйозні наслідки для засудженої особи, а також для її сім'ї або її роботодавця. Позивач скористався цією законною

можливістю, але складнощі, які він наводив, не входили в категорію особливих обставин, передбачених законодавством.

- Це правда, що прогрес гендерної рівності сьогодні є важливою метою держав-членів Ради Європи і що тільки дуже вагомі підстави можуть зумовити таке неоднакове ставлення відповідно до Конвенції .

- Мета правових норм, про які йдеться, полягала в тому, аби врахувати особливі особисті ситуації, такі як вагітність ув'язненої жінки і період до набуття ново-народженим віку одного року, особливо в контексті тих особливих зв'язків, які існують між матір'ю та дитиною під час цього періоду. В особливій сфері, яка стосується цієї справи, такі підстави можуть становити достатню основу, щоб обґрунтувати неоднакове ставлення, об'єктом якої є позивач.

- Насправді материнство становить специфічні особливості, які необхідно брати до уваги, іноді через засоби захисту. Норми міжнародного права передбачають, що прийняття державами-членами спеціальних заходів, які спрямовані на те, аби захистити материнство, не розглядають як дискримінаційний акт. Таке бачення проблеми стосується також тих випадків, коли до жінки застосовують покарання у вигляді позбавлення волі.

- У світлі вказаного вище та з урахуванням широкої свободи розсуду держави-відповідача в цій сфері існує розумне співвідношення пропорційності між вжитими засобами і потрібною законною метою. Виняток, про який йдеться, отже, не становить забороненого неоднакового ставлення відповідно до статті 14 в поєднанні зі статтею 8 Конвенції.

- *Висновок* : відсутність порушення (п'ять голосів проти двох).

- Суд також зробив висновок про порушення статті 3 щодо умов ув'язнення позивача.

- Стаття 41: вимагає суму матеріального відшкодування, у якій було відмовлено; 4 500 євро морального відшкодування.

- (Див. також *справа «Петровік проти Австрії» (Petrovic c. Autriche, 20458/92, 27.03.1998)*, [інформаційна довідка](#); *справа «Константін Маркін проти Росії» (Konstantin Markin c. Russie[GC], 30078/06, 22.03.2012)*, [інформаційна довідка № 150](#); і *справа «Хамтоху та Аксенчик проти Росії» (Khamtokhu et Aksenchik c. Russie [GC], 60367/08 et 961/11, 24.01.2017)*, [інформаційна довідка № 203](#)).